

נוף אנושי

HUMAN LANDSCAPE

PHOTOGRAPHY צילום

גלעד אופיר, ג'יי אל, טל אשד, שפי בלייר, דגנית ברסט, דוד גארי, דור גז
פסי גירש, תרין גרטנר, אורי גרשוני, פבל וולברג, בועז טל, יעל יוהס
רונה יפמן, קארין יציב, אמון יריב, אורה לב, נעמי לשם, אוהד מטלון
עדי נס, אביבית סגל, חגי פריד, אורלי פרל ניר, תמיר צדוק, מיכה קירשנר
ליבי קסל, אלינור קרוצ'י, שי קרמר, מיקי קרצמן, גלית ראוכוורגר
נוגה שטיינר, מיכה שמחון, שמחה שירמן, עלמה שניאור, אנג'ליקה שר

Gilad Ophir, Jay L., Tal Eshed, Sheffy Bleier, Deganit Berest, David Gary
Dor Guez, Pesi Girsch, Tarin Gartner, Uri Gershuni, Pavel Wolberg
Boaz Tal, Yael Yuhas, Rona Yafman, Carien Yatsiv, Amon Yariv, Ora lev
Naomi Leshem, Ohad Matalon, Adi nes, Avivit Segal, Hagai Frid
Orli Perel Nir, Tamir Zadok, Micha Kirshner, Livi Kessel, Elinor Carucci
Shai Kremer, Miki Kratsman, Galit Rauchwerger, Noga Shtainer
Micha Simhon, Simcha Shirman, Alma Shneor, Angelika Sher

אוצרת: דניאלה טלמור

Curator: Daniella Talmor

נוף אנושי סביבת האדם

דניאלה טלמור

במשך שנים רבות נעדר הצילום מן המוזיאונים, הגלריות וחללי התצוגה בישראל. בעשורים אלה גדשו את חללי התצוגה ציורים, פסלים ומיצבים רב־חומיים, אשר עיצבו בווידיאו ובתלת־ממד סביבות חדשות ומרתקות, בעוד הצילום עצמו נותר תקחום למרחב הציבורי, ולאזור חומרים משפחתיים ותיעודיים. התערוכה **נוף אנושי**, המשתרעת על חללי התצוגה הנרחבים של בית האמנים בתל־אביב, מבקשת להציג את חשיבותו של הצילום בנוף האמנות המקומי.

שלושים וחמישה צלמים הוזמנו להציג את מדיום הצילום בתערוכה הנוכחית, המשתרעת על החלל הציפוני והפנימי של בית האמנים, בלב הזירה האמנותית של ישראל. היצירות של אמנים אלה נוגעות בסוגיות של חברה, תרבות, היסטוריה, ביקורת ומקום, ומשמשות כמראה משקפת לחברה ולתרבות שבה נוצרו. עבודת ההכנה לתערוכה לוותה בשורה של דיאלוגים שקיימתי עם כל אחד מן האמנים, מפגשים שבמהלכם התרכזנו בבחירת העבודות שיוצגו מתוך שאיפה לחפש עבודות חדשות. כך התגבשה תערוכה חדשה שרוב עבודותיה לא הוצגו מעולם בעבר.

הצילום, מדיום עכשווי ומרכזי, יודע לתעד נקודת זמן ומקום ספציפיים, אך גם לברוא ולביים מציאות חדשה. האמנים המציגים בתערוכה מביאים לידי ביטוי בעבודותיהם את מיומנות ההתבוננות שלהם, את כישורנם לפענח מציאות, ואת יכולתם ליצור עבודות המעוררות מחשבה, דיון וביקורת. סביבתם האישית מסתמנת כנושא המרכזי של יצירות התערוכה: אדמה, טבע, מקום, והאדם המניע את גלגלי העולם לטוב ולרע - בונה ומפרק, משמר והורס, לוחם למען הסביבה או משחית אותה.

הצילום, שהומצא בשנות השלושים של המאה התשע־עשרה, חולל בזמנו מפנה משמעותי בתקשורת

החזותית. הבבואה הצילומית, מיוזג של טכנולוגיה ואמנות חזותית, נראתה ממשית מאוד, והתחום עצמו הפגיש, סביב עניין אחד, פיסיקאים וכימאים ואנשי אמנות, צלמים מקצועיים וסתם רומנטיקנים שביקשו לרתום את ההמצאה החדשה למטרותיהם. בתחילה התרכזו הצלמים בתיעוד דיוקנאות ונופים, אולם עם התפתחות הטכנולוגיה והציוד המקצועי התפתח התחום והתפצל לתחומים רבים כמו צילום מדעי, צילום עיתונות, צילום אפנה, צילום פרסומת, צילום אמנותי ועוד. מאז ועד ימינו הלכו יישומי הצילום והתרבו, עד כי הוא הפך לחלק מהותי מן החיים המודרניים וממערך התקשורת. כיום משמש הצילום האנלוגי והדיגיטלי, המטביע דימוי על משטח רגיש לאור, ככלי מרכזי לתיעוד מציאות ממשית ומבט אסתטי בעת ובעונה אחת, ובכוחו אף לעצב מציאות חדשה.

בעשרים השנים האחרונות חלה תפנית דרמתית בחשיבה האמנותית בצילום, וגם גבולות רבים נפרצו, הן בתחומי הצילום השונים והן בטכניקות המעורבות העושות שימוש במדיות אחרות. התערוכה **נוף אנושי** מציגה קבוצה איכותית של אמנים ישראלים, הפועלים במספר רב של תחומים ומייצגים חתך רחב של הנעשה בתחום אמנותי זה. שפע העבודות פורשות תמונה מרתקת, והעדשה של כל אמן מציגה את המציאות מזווית אישית ויצירתית. חלק מהאמנים מפנים את מצלמתם אל הנוף שהאדם הותיר בו את חותמו, בעוד אחרים מתמקדים בגורם האנושי, באדם הניצב אל מול המצלמה. יש המשתמשים במצלמה כמו בבד ציור, ומתמקדים בקומפוזיציות, בצבעוניות, במרקמים ובשפע הצורות, בעוד אחרים מדמים את נייר הצילום למסך קולנוע, ומביימים את הסצינות המוקרנות עליו. אחדים מאירים באמצעות המצלמה זוויות נסתרות, ואחרים בוראים על גבי הצילום עולמות חדשים.

כל אמן המציג בתערוכה מתפקד כיחידה אוטונומית המייצגת את עצמו בלבד, אך הצטרפותם יחדיו מסיטה את מבטו של הצופה מן היחיד והמיוחד אל הקבוצה. בצירופם מתגבשים הצילומים לכלל פסיפס עשיר של צילומים אישיים, חברתיים, סביבתיים, היסטוריים ופוליטיים, המעוצבים בידיהם של אמנים המפיחים בהם רוח חיים.

מרבית האמנים בחרו להציג את דמותו של האדם בצילום כראי לחברה ולתרבות שבה נוצר: **גיי אל** מציג עירום נשי של חזה מצולק מניתוח אסתטי, דיאלוג חושפני עם אשה המרגישה כי היא נושאת בגופה גוף זר, ומתריסה נגד התרבות המביאה נשים לשאוף להתאים עצמן לציפיות החברה. **תרין גרטנר** בוחנת מצב בלתי אפשרי, בצילום בלרינה של להקת הבלט לה־סקאלה ממילאנו, שריקודה בחול יוצר פואטיקה חדשה ובלתי צפויה. **אורי גרשוני** מצלם פורטרט של גבר בשם קווין, המישיר מבט נוקב אל עבר הצופה על רקע לבן בוהק. **פבל וולברג** מתייחס לזמן, למקום ולמציאות שבה אנו חיים, ומצלם קבוצה מסתורית וקודרת של נשים צלייניות בווייה דולורוסה בירושלים, הנושאות צלבים במהלך חג הפסחא. **בועז טל** מתמצת בעבודתו את הצעקה של מונק, את הפדה הפעור ואת חלום הבלהות החושף תהום שחורה וכאב אימתני של שקט. בפורטרט עצמי נראית **קאריין יציב** כשהיא ישובה בפוזה קלאסית ולבושה בבגד שעיצבה לעצמה בהשראת החליפות פורצות הדרך של קוקו שאנל, בדימוי המאזכר את הדיוקנאות המוזמנים של פטרונים מהעבר. **אמון יריב** מחדד את הממד המטאפורי המאפיין את כלל עבודותו האמנותית, כאשר הוא כולא בתוך תא מעץ דמות בעלת פני גבס שבורות, ספק אדם ספק חיה המרחפת מעל עיר, מקום ואדמה, בעודה מישירה אל הצופה את מבטה חלול העיניים. **עדי נס**, המביים כבר זמן רב בעבודותיו את סיפורי התנ"ך, מציע הצגה אירונית של רות ונעמי המלקטות בצל יבש הזרוק על הרצפה, כשלצידן קרטון רעוע והרקע מאחוריהן מרובב בזבל. **תמיר צדוק** בוחן את הליכי הכניסה לעולם הגברי הישראלי, ומביים לשם כך חבורה גברית צעירה הנתונה במעין טקס חניכה צבאי, שהיה יכול להיראות גם כמו משחק. **מיכה קירשנר** מחליף בוורד אדום את עינו החסרה של אורן אלמוג, שהתעוור ואיבד את כל בני משפחתו בפיגוע חבלני במסעדת מקסים בחיפה, בעת שאשה פלסטינית פוצצה עצמה כנקמה על מות אחיה ובעלה בפעולת צה"ל. **אלינור קרוצי** נוגעת באוניברסלי מתוך אינטימיות אמיתית, כאשר לאורך השנים היא מצלמת את הקרוב והמוכר, את בני משפחתה והאנשים האהובים עליה ביותר, והופכת אותם לחלק בלתי נפרד מיצירתה. בעבודה "דניאל התזכור?" של **גלית ראוכוורגר**, הלקוחה מתוך הסדרה "ברלין דרזדן", מוכפלת דמותו

של ילד על זוגית של חלון רכבת, במחווה למשורר היווני קונסטנדינוס קוואפיס. צילומים קצובים ומיידיים, הנעים על הציר שבין בימוי לדוקומנטרי, צילמה **נוגה שטיינר** בפגישותיה האקראיות עם חבורת נערות, בסמוך לתחנת הרכבת בשכונת בת גלים בחיפה. **מיכה שמחון** מביים בדרמתיות, על רקע שחור, מוטיבים קלאסיים כמו הגירוש מגן עדן והסעודה האחרונה. **עלמה שניאור** מציגה את הדברים הבלתי נראים בבית, ברגע של הצצה אינטימית אל תוך נפשה של אשה בסיטואציה המאגדת חולשה וכוח, ויתור ונחישות, מציאות וחלום. **אנג'ליקה שר** מצלמת ילדים בסביבה דרמשמעת מבוימת, הנעה בין פנים לחוץ במבנה רב־חלונות, לצד תיעוד מנוכר של ילדים בביקור בחללי מוזיאון.

אחדים מהאמנים בנו בתערוכה סביבות חדשות, מעין מיצבים מחומרים מגוונים המשלבים צילום והקרנת וידיאו: **טל אשר** בנתה מיצב רב־תחומי הכולל צילום והקרנה על אובייקטים המדמים אנשים, בעבודה המתייחסת לגוף האנושי מבעד לאמונה כי ביקום מצויות ישויות נוספות שאינן מוכרות לנו. הפרויקט של **רונה יפמן** הוא פרי של שיתוף פעולה ממושך עם פרוטוגוניסטיית פרובוקטיבית ומסתורית בשם מרתא. בוק, שלמעשה איננה אלא גבר ניצול שואה בן שמונים, אשר פיתח פרסונה נשית בגוף ובנפש. באמולטיה צילומית על אבן, המראה את הצד החייתי ביצירה המדמה מאובן או ממצא, בוחנת **אורה לב** את הקיום האנושי במיקומו בתוך האבולוציה, מתוך אמונה כי האדם איננו אלא מין אחד מתוך ריבוי של יצורים בעולם. הצילומים של **ליבי קסל** מתעדים קבוצה של אמנים הפועלים ומתגוררים כולם באותו בניין אשר ספג טילים במלחמת לבנון השנייה, ברחוב הנמל 51 בעיר התחתית בחיפה, ובמסגרת עבודת הווידיאו המשולבת במיצב כל אחד מהם עונה לשאלתה: האם ינטוש את ביתו במידה שתפרוץ מלחמה.

אמנים אחרים בתערוכה מבקשים לחשוף את מאפייניה של מערכת היחסים הנרקמת בין האדם לטבע, ואת החותם שמותיר על סביבתו האדם הבונה ומשחית בעת ובעונה אחת: **גלעד אופיר** מראה את תהליכי ההשתנות של הנוף ואת היחסים המורכבים בינו לבין הצרכים האנושיים, ומצלם לשם כך את השטח השוכן מדרום לכפר דניאל, בדרך לירושלים, שם הולך ומבותר הנוף

הפתוח עלידי שורה של מחלפים, גשרים וכבישים. המעטפת האסתטית של נוף פנימי שחרג החוצה והפך לנוף חלבי ורדרד משמשת את שפי בלייר לצורך הצגת שאלות טורדניות על הקשר בין יופי היצוני ליופי פנימי, ועל השאלה האם ניתן למצוא יופי גם בדבר דוחה כמו קרביים המוצגים לראווה. דגנית ברסט מתייחסת לעידן התקשורת הדיגיטלית דרך הכותרת המוצבת מעל בניין הדואר המיתולוגי במנהטן, שעליו מתנוססת אימרתו של ההיסטוריון היווני של הרודוטוס, המשבחת את שליחי הדואר הנעים על דרך המלך הפרסית. התפר בין מציאות לדמיון, ובין מציאות לחלום, מעסיק את דוד גארי בעת שהוא בוחן את גבולותיה של התפישה במרחבים פיסיקליים, לאור העובדה כי המציאות נתפשת בדרכים שונות בידי הישויות השונות החיות בה. דוד גז בוחן את האתוס היצוני ואת תוצאותיו, כשהוא מצלם נוף חסר באליל, שמה המקורי של העיר לוד, ומראה איך מן העיר הערבית נותרו רק עקבות של בית בקרקע, שהחצץ הפזור עליה אינו אלא שברי בתים בתוך ריק שהיה פעם עיר. "פורטרט בהיעדרות" של פסי גירש הוא תפנים של חדר מגורים מנוכר, שבו התגורר אדם בשכונת גאולה בירושלים. יעל יוהס יוצאת אל הנגב על מנת לצלם פיקניק המתרחש לחופו של אגם שהתהווה במכתש רמון בחורף, בעקבות התנקזותם של מי גשמים. הסדרה "ליזט" של נעמי לשם, אשר צולמה מאותה נקודה בקומה ה-17 של בניין מגורים בפתח-תקוה, באותו יום של

החודש ובאותה שעה, במשך 14 חודשים, מציגה חתך של אדמה, טבע ושכונת מגורים ההולכת ונבנית לנוכח בית קברות שחלקותיו הולכות ומתמלאות בקברים חדשים. אוהד מטלון ברא נוף חדש מתוך דימויים באינטרנט המורכבים מהנגטיב והפוזיטיב של עצמם, ויצר רצועת נוף בנויה מאיימת בשחור. בצילום מינימליסטי חשוף נוגעת אביבית סגל במקצב אנושי הנטוע בנוף האופקי של חוף ים בתולי. נוף אנושי על רקע טבע פראי נפרש בפורטרט העצמי של חגי פריד, המצלם את עצמו מאחור כשהוא תבול ביער עבות ולצידו כלב. בסדרה "סבטלנה היפה" מבקשת אורלי פרל לגעת בממדיה האנושיים של הגבריות, באכזביותה ובחלומותיה, בעת שהיא מביימת, מנקודת מבט פרונטלית, דמות גברית סטאטית הלבושה בבגדי עבודה, הניצבת על רקע מפעל מתכות ישן ולא פעיל הנראה כמו כמוסת עולם שקפאה בזמן. שי קרמר מצלם את גדר ההפרדה שקרעה לשניים 15 יישובים פלסטיניים, את ההתנחלות עץ אפרים שבגדה המערבית, ואת שרידי ההתנתקות מרצועת עזה ליד חוף דוגית ואלי סיני. מיקי קרצמן שהה חודש בכפר בדווה לא מוכר בצפון מערב הנגב, ותיעד שם שגרת יום-יום של בנייה והריסה. את התערוכה חותם זיכרון השואה שמעמיד שמחה שירמן, המצלם בעיירה אושוויצים שבפולין שיכון מגורים מאוכלס, ומתמקד גם בחומת לבנים חתומה ודוממת, שאבניה נושאות את הזעקה של אושוויץ ובירקנאו.

2.

3.

4.

1.

- 1 **שמחה שירמן**, קיר לבנים, אושוויץ בירקנאו 1998, הדפסת כסף
- 2 **מיכה קירשנר**, אורן אלמוג. התעורר בפיגוע חב' לני. חיפה, 2005, הדפסה דיגיטלית
- 3 **שפי בלייר**, נוף פנימי בחוץ ורוד, 2009, הדפסת למדה
- 4 **אורה לב**, ללא כותרת, 2011, אמולסיה צילומית על אבן

8.

9.

10.

6.

5.

- 5 **אורי גרשוני**, ללא כותרת (קוין), 2008, הדפסת למדה
- 6 **מיכה שמחון**, הסעודה האחרונה, 2001, הדפסת למדה
- 7 **שי קרמר**, התנתקות, עזה, 2005, הדפסת צבע
- 8 **אורלי פרל ניר**, ללא כותרת, מתוך הסדרה סבטלנה היפה, 2010, הדפסת הזרקת דיו
- 9 **יעל יוהס**, ללא כותרת, 2010, הדפסה דיגיטלית
- 10 **אוהד מטלון**, ללא כותרת, 2011, הזרקת דיו

7.

11.

15.

13.

14.

12.

- 11 דגנית ברסט, Post Office, 2010, צילום והדפסת פיגמונט
12 קארין יציב, תורם אנונימי, 2010, צילום צבע על שמשונית
13 גלית ראוכורגר, דניאל, התזכור? מתוך הסדרה מברלין לדרזדן, 2008, הדפסה דיגיטלית
14 מיקי קרצמן, ללא כותרת, 2010, הדפסת ש/ל
15 עלמה שניאור, הדברים הבלתי נראים בבית #2, 2007, הדפסת הזרקת דיו

19.

20.

16.

18.

17.

16 אנג'ליקה שר, ללא כותרת, 2009, הדפסת הזרקת דיו

17 אמון יריב, איש עם פנים שבורות, 2011, הדפס צבע

18 עדי נס, ללא כותרת (רות ונעמי) מתוך הסדרה סיפורי התנ"ך, 2006, תצלום צבע

19 אביבית סגל, # 13, 2011, תצלום צבע

20 חגי פריד, ללא כותרת, 2009, הדפסת הזרקת דיו

24.

25.

26.

21.

22.

23.

- 21 אלינור קרוצ'י, ערן ואני, 1998, הדפסת צבע
- 22 דורגז, אל'ליד 11, 2010, תצלום שחור לבן
- 23 ליבי קסל, טליה ישנה, מתוך מיצב הנמל 51, 2011, הדפסת דיו
- 24 טל אשד, האחרים, 2011, מתוך מיצב, טכניקה מעורבת ומולטי מדיה
- 25 תרין גרטנר, נבט 00004, 2008, הדפסת למדה
- 26 בועז טל, השקט, 2009, תצלום צבע

30.

32.

31.

28.

27.

29.

- 27 **תמיר צדוק**, ללא כותרת, 2010, הזרקת דיו
- 28 **ג'יי אל**, ללא כותרת, מתוך הסדרה גוף זר, 2008, הדפסת למדה
- 29 **פבל וולברג**, ירושלים, 2008, תצלום ש/ל
- 30 **גלעד אופיר**, ללא כותרת, 2007, מתוך הסדרה מעשים וימים הדפסת דיו דיגיטלית
- 31 **דוד גארי**, פיצ'ול, 2006, הזרקת דיו ארכיונית
- 32 **רונה יפמן**, מרתה ובונוי, 2009, טכניקה מעורבת

- 19 **נעמי לשם**, מתוך הסדרה ליזט, 2007-8, הדפסת צבע
- 20 **נוגה שטיינר**, ללא כותרת, מתוך הסדרה כרטיס רכבת
2008, הדפסת דיו ארכיונית
- 21 **פסי גירש**, פורטרט בהיעדרות, 2009, הזרקת דיו

19.

21.

20.